PETRI HOTTON AMSTELODAMENSIS SERMO ACADEMICUS QUO REI HERBARIAE HISTORIA & FATA...

Petrus Hotton

ILLUSTRIBUS
ACADEMIAE CURATORIBUS.
AMPLISSIMIS
URBIS CONSULIBUS.
E T
NOBILISSIMO VIRO
QUI IIS EST A SECRETIS.

SERMONEM HUNC ACADEMICUM
ET SE IPSUM

DEBENDI REUS
AUCTOR.

LECTORI.

Eorum juſſu, quibus obſequia debeo, ſermonem hunc qualemcunque in lucem edo, quem ſupprimere omnino erat animus. Quam enim multa ei deſint, ſatis intelligo & forte omnium optime. Neque is quoque ſum, qui ex hoc muſtaceo mihi quaeram laureolam. Quod verò ſerius prodeat, invaletudo fuit in cauſâ, quae eum tranſcribere & ad praelum parare, cum per otium liceret, non ſivit. Vale.

Ma-

Magnifice Rector.

Illuſtris hujus Academiae Curator.

Nobiliſſimi, Ampliſſimique hujus urbis Conſules, ſcabini, Senatores, quique Vrbi & Academiae a conſiliis eſtis & ſecretis.

Celeberrimi omnium facultatum Profeſſores, Collegae honorandi.

Reverendi doctiſſimique Verbi divini praecones.

Artium & diſciplinarum omnium doctores eruditiſſimi.

Viri quotquot adeſtis omnium ordinum honorati; hoſpites civeſque.

Tuque Lectiſſima ſtudioſorum corona, ſpes inſtantis ſaeculi.

Quibus

Quibus apud Romanos poſtliminii jure in Patriam remeare datum erat, ſtatim ac imperii fines erant ingreſſi, priſtinum jus civitatis, omnia bona ſua, dignitateſque ſuas recuperabant. Ita & nos in ſacram hanc arcem denuo aſciti eidemque muneri, quod olim geſſimus, admoti huic Academiae priſtinoque ſtatui quaſi poſtliminio redditi atque reſtituti nobis videmur. Jus autem illud tam certum olim reducibus erat atque indubitatum, ut omnia bona, in quae reſtituebantur, ſemper poſſediſſe & juris quadam fictione ne abſentes quidem fuiſſe cenſerentur. At nos, non niſi procerum favore, & declaratâ in nos voluntate freti novoque nobis jure facto, antiquum illud munus & priſtinam ſtationem repetimus. Sed & poſtliminio reverſi in eorum poteſtatem, quorum antea erant, redibant. Neque omnino diſſimili ratione & nos ſub eorum auſpiciis, quibus & obſequia olim noſtra laboreſque probavimus, eos redintegramus & arma aliquandiu depoſita quaſi, reſumimus, ſub iiſdem veluti ſignis, quibus olim, militatum. Qua de re ita nobis gratulamur, ut cum honorificentiſſimis propoſitis nec ab ullo facile re-

rejiciendis conditionibus operam noſtram ardenti ſollicitoque ſtudio expoſcerent alii: haec tamen, quam quondam exornare conati ſumus, ſparta longe nobis viſa fuerit potior, & multis de cauſis anteferenda. Quod felix itaque fauſtumque ſit, priſtinam illam provinciam, benigno illuſtrium Curatorum Conſulumque judicio, nobis rurſus demandatam, rurſus ſuſcipimus intermiſſaſque per quindecim annorum ſpatium operas hodiernâ die repetere aggredimur. Cum autem praefanda nobis quaedam de more ſint, nolite, Auditores, ab homine medico & omni dicendi facultate deſtituto, limatum & ad numeros oratorios exactum ſermonem expectare. Satis equidem ſentio quam ſit arduum, & quam non ſit meae facultatis, ſuperbiſſimo purgatiſſimarum aurium judicio, quae nihil niſi perpolitum audire ſunt aſſuetae, vel quodam modo ſatisfacere: praeſertim cum eloquentiſſimorum virorum cultiſſimis orationibus, in argumento quam maxime oratorio noviſſime habitis, Muſarum haec templa & cathedrae etiamnum perſonent. Id vero me ſolatur, non mei ipſius conſilii motu; aut quadam mei fiduciâ, ſed conſuetudinis neceſſitate compulſum & quaſi coactum, in hunc ſuggeſtum aſcendiſſe. Quapropter

propter vos enixe rogo, Auditores humaniſſimi, ut balbutientem me haud impatienter feratis & diu, Doctrinae Herbariae Hiſtoriam & Fata, paucis perſequor; incultam mihi inconditamque dictionem condonetis.

Ingens eſt & tam late ſe extendit plantarum utilitas, ut nihil totum hoc, qua patet, univerſum continere videatur, quod & ditiore & magis neceſſario proventu locupletet mortales cumuletque, quam dives ille & fœcundiſſimus herbarum penus. Promptuarium & cornucopiae quoddam eſt, ex quo in infinitos vitae humanae uſus & commoda, infinita depromuntur; ut vita ſine plantis ne degi quidem poſſit. Certe ex iis victus partem potiſſimam, & olim omnem, petimus in ſecundâ valetudine & in adverſâ, earum cumprimis ope a morbis vindicamur. Contra aeris injurias & amictum nobis ſuppeditant & conſtruendis aedibus materiam: quarum & praecipua ſupellex atque apparatus ex eodem nobis fonte derivatur. Jam ex omnibus artibus, quae ad hominum victum, cultum & voluptates denique referuntur, vix ullam repertum iri confidimus, quae non aliqua ſibi petat ex plantis ſubſidia. quam ob rem omnium artium ma-

Memorab. lib. 5. trem & nutricem recte vocabat agricolturam Xenephon. Et quid mercatura tot nobis bonorum parens ſine plantis? robore, inquit Plinius, ſulcamus maria terraſque admovemus, & *lib. 12. cap. 1. & Proem. lib. 19.* parvo ſemine, naſcuntur herbae, quarum ope totum terrarum orbem circumnavigamus.

Cum itaque tot ſint ac tantae herbarum utilitates, ſitque praeterea earum contemplatio tam amoena, tam naturae amica; mirum non eſt ab omni aevo fuiſſe cultam Rem Herbariam & viros quoque principes ejus cognitione captos & delectatos fuiſſe. Et certe coluere hanc ſcientiam tot viri illuſtres, tot homines Deo ſacrati & pietate inſignes, tot clari heroes, priſcis inprimis temporibus, ut dubitare liceat an ulla ars ei hoc nomine conferri poſſit. Cum autem quae neceſſaria, eadem & antiquiſſima ſint oportet; & abſque terrae proventibus vivere mortales non poſſint: utique antiquiſſimam ipſique mundo aequalem Stirpium culturam fuiſſe &, ſine qua conſiſtere cultura nequit, earum ſaltem qualemcunque cognitionem ſatis intelligimus. Quanquam & eâ excelluiſſe generis humani parentem ab ipſo Deo edoctum primosque mortalium, acceptâ per quandam traditionem notitiâ, ſit credibile. Omnis certe ce-

rum

rum vita, agrorum culturâ ruſticiſque operibus conſumebatur. Nullas norant, praeterquam eas, quas ex telluris cultu percipiebant, divitias. nondum itum erat in terrae viſcera, neque opes effoſſae, malorum irritamenta. Felicia tempora! quae luxus poſtea, ambitio, avaritia corrupere. Jam magnarum illi familiarum principes, Patriarchae ruſticam omnes, & paſtoritiam vitam agebant, & Hebraeorum a Deo inſtituta Reſpublica, univerſa in hoc ſtudium incumbebat, & tam ſedulo quidem & impigre, ut nulla telluris, quam inhabitabant, pars cultu vacaſſe videatur: ſi prodigioſam illam hominum multitudinem attendamus, quam regio non admodum ſpatioſa ex ſuis alebat reditibus. neque enim mercaturae locus apud Hebraeos fuiſſe videtur, iis forte exceptis, qui mare internum procul accolebant. Illud autem cum inſigne ſit fertilitatis glebae, Straboni, Plinio, Joſepho olim laudatae, argumentum; tum & colonorum induſtriam & artem ſatis ſuperque demonſtrat. Et cultiſſimos quoque fuiſſe Hebraeorum hortos, ex ſacro Salomonis epithalamio non obſcure liquet. Quid quod in ſola Judaeâ Balſamum, pretioſiſſimam illam arborem, cultam fuiſſe ex Plinio, Juſtino, aliiſque conſtet? At nunc

Plin. lib. 12. cap. 25. Juſtin. lib. 36. cap. 3.

nunc foecunda olim illa terra a Turcis neglecta
& Arabum depopulationibus identidem parens,
non niſi vaſta quaedam ſolitudo videtur, ſi
hodiernum ejus ſtatum, cum priſcâ ejus uber-
tate conferamus. Sexcenta autem in ſacris oc-
currunt exempla, quibus docemur aſſidue in-
tentum fuiſſe colendis agris aliiſque agreſtibus
operibus Dei populum. quibus nos quidem
non inhaerebimus. Sed memorandus nobis
cumprimis hic eſt Regum ille ſapientiſſimus
1 Reg. Salomon, quem legimus *Diſputaſſe de Plantis*
cap. 4. *a Cedro quae eſt in Libano uſque ad Hyſſopum quae*
verſ. 33. *prodit e pariete.* Quanquam Babyloniorum, Per-
ſarum, Aegiptiorum, propter antiquitatem
ſcriptorumque inopiam, non ſatis ſit nobis
perſpecta univerſa vitae ratio, Id tamen ſatis
compertum eſt, eos plantationis ſtudium, agro-
rumque culturam omnibus aliis occupationibus
antehabuiſſe. Et de Babyloniis quidem dubitare
Herod. non ſinit ſumma arvorum, quae colebant, He-
lib. 1. rodoto & Plinio memorata foecunditas, &
cxiii. penſiles illi horti arborum umbrâ & proceritа-
Plin *lib.* te mirandi, quos tantopere celebravit antiqui-
6. cap. 26 tas, & quorum graphica exſtat apud Diodo-
Lib. 2. rum Siculum deſcriptio, fidem faciunt. Quan-
cap. 10. ti vero aeſtimaverint agrorum cultionem Per-
ſae,

ſae, ex eo liquet, quod ipſi Reges ſuas ditio- Xenoph. *Memorab. lib.* 5.
nes obire eſſent ſoliti colonoſque, quorum agri
erant cultiores, praemiis ornare & ab iis, quo- Aelian. *lib.* 1. *cap.* 33.
rum neglectae erant & incultae terrae, poenas
exigere. Quid quod ipſum Perſarum Regem
Cyrum plantaria ſuâ manu conſeviſſe, idque
in gloriae ſuae parte collocaſſe memoriae pro-
didit Xenophon ? cui nihil tam regale viſum ; *Loc. cit.*
quam colendi agri ſtudium. Aegiptios autem,
vetuſtiſſimam gentem & tot artium inventri-
cem, hac quoque, quam ab Oſiride didice- *Lib.* 1.
rant, ita excelluiſſe, ut ejus peritiâ omnes alias *cap.* 14. & 74.
gentes ſuperaverint, quod ab infantiâ ad ruris
diſciplinam formarentur, teſtis nobis eſt Dio-
dorus unde Imperii Romani horreum olim
vocabatur Aegiptus. Sed & herbarum ſcientiâ
inprimis fuiſſe delectatos, vel ex eo cognoſce-
re licet, quod eas ad Hieroglyphica ſua non ra-
ro adhibuerint. Aſt illud quidem infandum, bo- Diod. Sic. *lib.* 1. *cap.* 85. & 89.
vem aratorem conſecraſſe, ipſiſque plantis divi-
nitatem quandam affinxiſſe, gentem impiam Juven. *Sat.* 5.
atque ſacrilegam ! Ex Chinenſium quoque an-
nalibus palam eſt, a primis temporibus prae-
cipuam iis agrorum colendorum curam fuiſſe.
Et cui non ex priſcis & elegantioribus populis
quos a principio rerum per quater mille anno-

 rum

rum ſpatium, omnes in hoc potiſſimum ſtudium, cunctis fere aliis poſthabitis, incubuiſſe, ex hiſtoriarum monumentis, non ſine ratione colligere poſſe videmur.

Sed ut conſtet plantationem & agriculturam unice adamaſſe, ruſticiſque operibus magnopere exercitatos fuiſſe priſcos illos populos, quis tamen fuerit Rei Herbariae univerſim ſpectatae, ſtatus apud eos & ratio, vix & non niſi incertis conjecturis, propter temporum longinquitatem, aſſequi poſſumus. Clarior paulo panditur nobis aperiturque rerum ordo, ex quo litteras tractare coeperunt Graeci. nam & ii hanc ſcientiam, prae caeteris diligentius excoluere & eximios ejus cultores, ſalutariumque herbarum inventores, effuſiſſime celebrarunt & ad omnem poſteritatem tranſmiſerunt. Ex iis autem diſcimus, ſtirpium peritiâ, antiquiſſimis temporibus, celeberrimos fuiſſe Saturni & Phyllirae filium Chironem Centaurorum juſtiſſimum, Aeſculapium ejuſque filios Podalirium & Machaonem, Achillem, Agamemnona, Telephum, Clymenum aliosque complures, quos de induſtriâ praetermittimus, brevitatis ſtudio ducti. Quanto vero in pretio herbarum notitia apud priſcos illos homines fuerit, apparere nobis exinde

tude poteſt, quod earum inventionem Diis ſuis attribuerint & mortales, qui vel unius herbulae ſalutarem uſum docuiſſent, divinis mactarent honoribus & Deorum numero adſcribere non dubitarent. quo factum, ut viri principes & in maximâ dignatione conſtituti, herbas ſuo nomine inſigniri, ac a ſe veluti adoptari, gloriae ſibi ducerent. a Gentio Illyriorum Rege Gentianam nobiliſſimam uſuque probatiſſimam herbam, a Teucro Teucrium, ab Eupatore Eupatorium, a Lyſimacho Macedoniae Rege Lyſimachiam denominatas eſſe, quis ignorat? pervulgata iſta jam pridem ſunt omnia, neque operae pretium videtur, plures vobis ex antiquitate viros illuſtres ad partes vocare, qui ex ſe plantis nomina imponere, tanquam rem ſibi glorioſam, aucupati ſunt. Ac foeminas quoque in hujus laudis partem veniſſe teſtabuntur Helena, Artemiſia Mauſoli Cariae Regis uxor atque ipſa veneficiis famoſiſſima Circe. quibus omnibus, cognomines herbae aeternum duraturam & cum ipſis ſtirpibus quotannis reviviſcentem famam confecerunt. Iſta autem propterea commemorantur ut intelligamus, quam levis, quam exigua, quam pene nulla ſalutaris ſcientiae, nunc in immenſum auctae, ini-

 tia

tia fuerint & rudimenta. Quemadmodum enim exilibus plerumque ſcaturiunt ex fontibus & affluentibus ſubinde rivis augentur, etiam maximi, antequam in mare volvantur, fluvii: ita & doctrinas & artes omniaque inventa humana, non niſi paulatim, & temporis tractu ad ſuam quaſi maturitatem perduci videmus. Quis autem ex tam parvis initiis, qualiſque hujus ſcientiae apud Graecos fuerit progreſſio, ex eorum monumentis liquere nobis non ſatis poteſt. Id tamen ſatis conſtat, Hippocratis tempore auctam jam valde fuiſſe & locupletatam, magnamque plantarum multitudinem, jam tum cognitam, earumque vires compertas fuiſſe atque exploratas. Sed praetermiſſis priſcis illis, quorum tam tenuis eſt memoria, ad propiora & notiora accedamus: & cum ipſius doctrinae Herbariae fata perſequi nobis ſit propoſitum, videamus quinam inter Graecos eam ſcriptis ſuis potiſſimum, illuſtrarunt.

Inter antiquiores recenſeri cum primis merentur, Cratevas ῥιζότομος ἄριστος magno Hippocrati, in epiſtolâ ad eum datâ dictus, & Andreas ille ὁ ἰατρὸς, quanquam de eo ſecus judicet Galenus, quos Dioſcorides, idoneus utique & legitimus judex, diligentiſſime hanc philoſophiae par-

Gal. lib. 6. de med. ſimpl. fac. in praef.

partem excoluiſſe teſtatur. cujus exercitatiſſimi hac in re viri judicio ſtare, cum & aequiſſimum ſit, tum & neceſſario debemus, quando rerum edax tempus praeclariſſimorum horum virorum ſcripta nobis invidit, quanquam, ipſius Crateuae nonnulla fragmenta reperiri in Bibliothecâ Caeſarea conſtans ſit fama. Inter eos vero, qui ſuperſunt, primum ſibi locum ſi temporis ordinem ſpectemus, vindicaret Ariſtoteles, princeps ille ingenii, ſiquidem certò nobis conſtaret, duos, qui ejus nomine circumferuntur, de plantis libros genuinum eſſe ſummi hujus viri foetum. quod omnino negat, eoſque tanto philoſopho indignos cenſet, qui in eos eruditiſſime eſt commentatus, Julius Caeſar Scaliger. Ejus diſcipuli Tyrtami, a praeceptore ob incredibilem in dicendo & divinam quandam praeſtantiam, διὰ τὸ τῆς φράσεως θεσπέσιον, ut loquitur Diogenes Laertius, Theophraſtus appellati, ad nos pervenerunt de hiſtoriâ & de cauſis plantarum commentaria doctiſſima & omnium ſeculorum judicio commendatiſſima. nec tacendus nobis eſt Nicander Colophonius, Poeta & Medicus, qui ſeſquiſeculo, ut creditur, ante natum ſalvatorem, ſuo de Theriacâ & Alexipharmacis opere inclaruit. Sed primas

lib. v. in vita Theophr.

merito ſuo & abſque controverſiâ obtinet Pedacius Dioſcorides Anazarbeus, idem miles & medicus, quem alii ſub Nerone vixiſſe, alii Antonii & Cleopatrae familiarem, alii Plinio; juniorem fuiſſe contendunt, quique tantam ſtirpium habuit peritiam, ut omnes hac laude ſuperaſſe videatur. In eo autem, quod reliquit, opere herbarum aliorumque ſimplicium medicamentorum vires, antiquis cognitas probataſque ſumma, ut videtur, fide eſt complexus. quo dolendum magis eſt, in deſcriptionibus haud uſquequaque diligentem fuiſſe & magnum plantarum numerum, ne deſcripſiſſe quidem. Atque hinc factum, ut non paucas ignoremus, quarum uſus nobis virtuteſque dexexit. In quarum notitiam nos pervenire poſſe aliâ ratione non videmur, quam iconum ope, quae in veteribus codicibus membraniſque reperiuntur. quales in Auguſtiſſimi Caeſaris Regiſque Galliarum Bibliothecis exſtare, famâ haud dubiâ accepimus. memorabilis autem inprimis codex Caeſareus, viſus olim laudatuſque Remberto Dodoneo, & cujus indicium Caeſari primus dedit, cum ejus nomine Conſtantinopoli ageret, Angerius Busbequius. hic quanquam longè ſit vetuſtiſſimus & ante plus quam mille annos cre-

vid. Salmas. proleg. in hylen. Jatr.

credatur exaratus, floridiſſimo tamen etiamnum iconum colore ſpectantium oculos ad ſe allicit. quo ex codice quantum luminis Anazarbeo noſtro afferri poſſit, nemo non videt. Et utiliſſima proculdubio in hanc rem quoque erit verſio illa Dioſcoridis Arabica, additis etiam ſtirpium figuris ad vivum expreſſis, quae in Bibliotheca hujus Academiae publica, divite illo librorum Orientalium theſauro, aſſervatur. proximus a Dioſcoride eſt Claudius Galenus, qui cum in aliis, tum potiſſimum in ſuis de facultatibus ſimplicium medicamentorum commentariis, ejus doctrinam, in omnibus fere eſt ſequutus. quae in epitomen contraxit Paulus Aegineta, Galeni ſimia, qui ſub Honorio & Theodoſio floruiſſe perhibetur. Rem quoque Herbariam attigerunt inter Graecos Ruffus Epheſius, Trajano aequalis, Oribaſius Sardianus Juliani Apoſtatae archiater, Nicolaus Alexandrinus Myrepſus ſive aromatarius, inter eos, qui de medicamentorum compoſitione ſcripſere, longe celeberrimus, aliique minorum gentium. quibus denique noviſſime acceſſit Simeon Sethi Antiochenus. Atque iſta de Graecis: nam quorum tantum fragmenta in [illegible] libris nobis ſuperſunt, non eſt, ut hoc e loco ſigillatim commemoremus.

Ro-

Romani, bellator ille populus gentiumque victor, ut ſerò ad Philoſophiam acceſſere, ita & eam partem, quae ſtirpium notitiam complectitur, non niſi ſero cœperunt colere. Florentiſſimis quidem eorum rebus & auguſtâ aetate multam iis Hortorum curam fuiſſe, teſtantur celebratiſſimi in eorum ſcriptis Pompeji, Claudii, Caeſaris, Maecenatis aliorumque, inprimis Luculli horti, qui primus ceraſa Ceraſunte Pontica civitate Romam fertur detuliſſe. Ac illo tempore, quo jam luxu diffluere civitas coeperat, in nullam rem plus ſtudii, curae, ſumptuumque videntur impendiſſe, quam in ingentes illas & ſuperbas villarum molitiones; quas tamen conſtat ab aedificiorum ſplendore & magnificentiâ & à ſtatuarum tabularumque ornatu, quam ab hortorum deliciis & venuſtate, aut a plantarum arborumque varietate, magis fuiſſe aeſtimandas. unde & marmorei horti
Sat 7. Juvenali & regiè polita aedificia Varroni vocan-
de Re Ruſt. lib. 1. cap 2. & 13. lib 3. cap 2. tur. qui & longe celeberrimas Luculli villas, non floribus, non oporothecis, ut ait, ſed pinacothecis fuiſſe inſtructiſſimas, eaſque ut & Metelli villas, peſſimo exemplo, aedificatas fuiſſe, memoriae prodidit. At antiquiſſima Romanis fuit agricultura, quae & ipſa ad Artem Herbariam

re-

refertur, cui ita fuere addicti, ut omnibus aliis curis, hanc ſibi potiorem habuiſſe videantur ipſi proceres, qui primis reipublicae temporibus, rei ruſticae ſtudio allecti, in agris fere morabantur, & quos a villis ſuis in ſenatum arceſſi ſolere, quando conſilium publicum deſiderabatur, auctor eſt poſt Ciceronem Columella. Atque hinc illuſtribus Fabiorum, Piſonum, Lentulorum, Ciceronumque familiis, ab eorum leguminum cultu, quo praecipue delectabantur, quemque prae caeteris affectabant, cognomina. Ampliſſime laudari virum bonum exiſtimabant & candidatum ad dignitates conſequendas, coeterorumque civium ſuffragia ei in comitiis conficienda, ſi bonum agricolam bonumque colonum dicerent. Jam ſi quis agrum paſſus fuerat ſordeſcere, ſi quis arborem vineamque ſuam habuerat derelictam, cenſorium id probrum habebatur, teſte Plinio, id eſt cenſorio opere & nota dignum. Quo minus mirum videri debet Marcum Catonem Cenſorium, virum illum illuſtrem, quemque ſapientis nomen conſequutum fuiſſe teſtatur Tullius, inter tot operas militiae tantaſque fori contentiones, operae tantum in explicandâ tradendaque re ruſticâ poſuiſſe. Clarum quoque fuit nomen Marci Terentii Varronis, Roma-

Cicer. Cat. Maj. 16. Colum. praef. Plin. lib. 18. cap. 3. Plin. lib 18. cap. 3. A. Gell. lib. 4. cap. 12.

C no-

Plin. lib. 18. cap. 3. norum doctiſſimi, qui jam octuagenario major, tradidit de rei ruſticae ratione & viâ praecepta, iſtam herbariae artis partem, non parum illuſtravit. A quo praeceptiones, quas in Georgicis ſuis tradit, magnam partem mutuaſſe videtur poetarum Princeps Publius Virgilius Maro, qui iſthoc aeque ac divino Aeneidos opere ſe ipſe conſecravit. Floruit quoque his temporibus Aemilius Macer Nicandri imitator, quem de herbarum virtutibus poema condidiſſe, ex Triſtium lib. 4. Eleg. 10. Ovidio diſcimus: ſed quod temporum injuriâ nobis periit. ſicut & ex multis, quae litteris conſignaſſe fertur Antonius Muſa, Auguſti Caeſaris medicus, unicus de herba Betonicâ libellus aetatem tulit. Lucio Junio Moderato Columellae, qui ſub Nerone vixit, & Palladio Rutilio Tauro Aemiliano viro illuſtri, qui circa Antonini Pii tempora floruiſſe perhibetur, multum quoque ars noſtra debet, quam uterque ſcriptis aere perennioribus ornavit. Sed ante omnes mihi memorandus Cajus Plinius Secundus Veronenſis nemini ſecundus, omnium primus ac propemodum ſolus, qui non tantum Rem Herbariam, ſed omnem hiſtoriam naturalem pro dignitate fuerit complexus. utique ſi viri propoſitum inſtitutumque ſpectemus; ſin vero quae prae-

præſtarit liberius & accuratius inſtueamur, diffiteri non poſſumus, inſignes & non paucos ab eo commiſſos fuiſſe errores, quos, ut ſuperiori ſeculo Nicolaus Leonicenus, ita noſtrâ memoriâ vir ſummus & πολυμαθέστατος Claudius Salmaſius, mirâ quadam mentis ſagacitate detexit. Sed & florente Romanorum imperio apud alias gentes, barbaras illis vocatas, complures herbarum peritiâ inſignes fuiſſe accepimus. Inter quos Mithridates, maximus ſua aetate Regum, in tanto faſtigio; in tantâ mole rerum, quas gerebat aut moliebatur, Herbariae Rei ſtudioſiſſimus, ab hominibus ſibi ſubjectis ſingula de plantarum viribus exquirens, pulchrum de iis commentarium confeciſſe & ſecreto conditum Scrinio inter res pretioſiſſimas ſibique cariſſimas reliquiſſe legitur. Quem debellato ipſo Mithridate Pompejum magnum per libertum ſuum Lenaeum, transferri in ſermonem Romanum juſſiſſe, Plinius auctor eſt, atque eâ re, non minus humano generi conſuluiſſe Pompejum, quam reipublicae ſuâ victoriâ profuerat, acquiſitis et potentiſſimi Regis ditionibus. Et intelligentiſſimum hujus ſcientiae fuiſſe n[illegible]m illum Regem, vel antidotum contra venena, quibus innoxie ipſe utebatur, morboſque ex contagio ortos, ab ipſo

Plin. lib. 25. cap. 2.

loc. cit.

C 2 con-

confectum, ſuo nomine inſignitum atque hac ipſa aetate celeberrimum uſuque probatiſſimum, fidem fecerit. Comperio & Attalum Aſiae & Jubam Numidiae & Evacem Arabum Regem, cujus ad Neronem ſcripta de medicamentorum
lib. 25. cap. 2. ſimplicium effectibus Plinio memorantur commentaria, ab inſigni ſtirpium cognitione longe fuiſſe inſtructiſſimos. Video & alios magno numero, cum apud Graecos, vetuſtiores inprimis & Romanos, tum & apud alios populos, quibus hae deliciae cordi fuerunt, a Varrone Columellâ, Plinio, Galeno, aliiſque laudari, quibus nos commemorandis ſuperſedebimus, cum eorum monumenta, magno certe mortalium detrimento, jam pridem interciderint. Unius tamen Magonis Carthaginienſis, cujus de mulomedicinâ inter veterinariae Medicinae ſcriptores quaedam etiamnum ſuperſunt, non poſſum non meminiſſe. eum enim Graecos omnes, qui de re ruſtica ſcripſerunt, ſuperaſſe editis in hanc rem duodetriginta voluminibus, quae Caſſius Dionyſius Uticenſis graecâ linguâ libris viginti verde Re Ruſt. tit ac Sextilio Praetori miſit, ex Varrone diſcimus:
lib. 1. cap. 1. eique tantum detuliſſe honoris ſenatum Roma-
lib 18. cap. 3. num narrat Plinius, ut cum, captâ Carthagine, bibliothecas, quae in praedam ceſſerant, Africae

Re-

Regulis donaret, ejus commentarios in linguam Latinam transferendos cenſuerit.

Haec quidem ſtante imperio Romano. Inclinatis vero ejus rebus, cum jam mole ſuâ laboraret barbarorumque irruptionibus undique pateret; mera ignorantia & barbaries totam Europam occupavit. Nam ut, Lunae interpoſitu, Solis nobis abſconditur vultus, triſtiſque terris inducitur caligo, ita, quando eruditionis ille Sol deficit, tetra atque horrida fit rerum facies & omnia ſquallore & tenebris involvuntur. Quamdiu Europam pervagati ſunt aquilonares iſtae nationes, ut omnes altae, ita & nobiliſſima ſtirpium doctrina, tenebris damnatae & quaſi ſepultae fuerunt. Nihil neglectius iſto tempore contemptiuſque hortorum cultu: in cujus locum venatus & aucupium ſucceſſere, quae artes, ut incultis maximè ſylvoſiſque locis exercentur, ita cultiſſima quaeque ſylveſcere patiebantur iſti barbari. Et ita quidem jacuit Botanices ſtudium, ut vix ullus mihi animo obverſetur, qui aliquid memoratu dignum de plantis literis mandaverit, praeter unum Petrum Creſcentium, qui, ſed decreſcente jam barbarie, bene de Re Herbariâ meruit, ſcripto

ad Carolum Siciliae Regem, de Agriculturae partibus & plantarum animaliumque naturâ commentario. Nam nullo mihi ſunt numero, Aemilii Macri nomine, qui nobis, obtruduntur de herbarum virtutibus verſiculi, ſuppoſititius & inficetus prorſus infelicium illorum temporum partus. Ad quae haud illibenter quoque retulerim, qui L. Apuleji Madaurenſis Platonici nomen praefert, ſubdititium quoque de herbarum medicaminibus libellum. Tractarunt quidem per ea tempora litteras, ſed parum feliciter, quanquam acerrimô ingenio, homines quidam monaſtici, qui in vaſtis, quae condidere, etiam de rebus phyſicis voluminibus, herbariae doctrinae ne meminiſſe quidem viſi ſunt, unum ſi excipiamus Albertum Magnum, qui de herbarum virtutibus quaedam, ſed in quibus parum eſt bonae frugis, prodidit: bene ſe ſpartam ſuam ornaſſe rati in generalibus quibuſdam & ab uſu remotis rebus mentis aciem exercendo, quae infinitâ ſubtilitate perſequebantur. Nempe in ſe, ut ita loquar, verſi ſubtiliſſimas ratiocinationum telas, aranearum more ex ſe ipſis, non conſultâ naturâ, contexere, tenuitate mirificas, ſed uſu caſſas prorſus & inanes. Neque adeo mirum videri debet, homines conobus

nobis ſitis incluſos, vitae communis uſu deſtitutos, rerumque naturalium incurioſos & ignaros, neque Rem Herbariam, neque ullam hiſtoriae naturalis partem attigiſſe. Atque talis erat iſtis temporibus diſciplinarum ipſiuſque ſcientiae Botanicae in occidente, calamitoſa certe & miſeranda plane conditio

Sed ut fluviorum ſubinde deflectitur curſus, eoſque, relictis antiquis, per alios, quos ſibi excavant, canales decurrere novaſque terras irrigare videmus, & ſicuti gentium populorumque obſervantur migrationes: ita & ſcientiae & artes ſolum nonnunquam mutant, Muſaſque videmus exules, veteribus deſertis, novas ſibi ſedes quaerere. Quae cum indigniſſime haberentur per occidentem, ecce in Orientem fauſtis avibus recipiuntur. Poſtquam enim Califa Maimon, & Almamon dictus, Graecorum libros, in iiſque Dioſcoridem, & Galenum per Chriſtianos in Syria Aegipto alibique paſſim degentes, in Arabicam linguam transferri curaverat; & Arabum Reges Mahometh & Almanſor in urbe Marocho bibliothecas ſcholaſque inſtituiſſent: incredibili ardore omnem ſtudiorum gloriam ad ſe rapere coeperunt Arabes.

Circa annum 810.

Circa annum 960.

bes. Et certe felici per plura ſecula ſucceſſu diſciplinas fere omnes (ut jam de ſollicitâ & anxiâ cura, quam in interpretandis ſuis legibus adhibuerunt, nihil dicamus) ſed Medicinae inprimis & Herbariae artis ſtudium excoluere. Et, ut intra hujus limites nos contineamus, eam doctrinam ita tractaſſe Arabes, ut elaborata ab iis & locupletata plurimum fuerit, agnoſcere omnino debemus. Nam & Graecis Latiniſque ſcriptoribus incognitas plantas, eas potiſſimum, quas illorum terrae ferebant, Tamarindum Caſſiam, Senam aliaſque nobis commonſtrarunt & earum indolem uſuſque medicos accurate tradiderunt & denique cognitarum jam ſtirpium proprietates, veteribus minus compertas exploratasque, feliciter detexerunt. Inter eos qui de ſtirpibus ſunt commentati, ut ignobiliores praeteream, eminent Averrhoes, Serapio, Rhazes Meſues, qui iis floruere temporibus, quibus apud nos, quam maxime neglecta jaceret omnis doctrina Botanica. Inprimis memorandus hic mihi quoque eſt celebris ille medicus Avicenna, qui ita eam excoluit, ut pleraque hujus aevi remedia herbaria ab eo profluxiſſe videantur. Sed nec ſilentio tranſire poſſum vaſtum opus, quanquam necdum editum, quod de

de medicamentis ſimplicibus congeſſit Ebenbitar Arabs, in quo innumera eſſe nobis incognita, quaeque Graecis ſcriptoribus herbariis multam lucem ſint allatura, non dubitabat G. Poſtellus, qui ſuperiori ſeculo inſignem hunc ſcriptorem ex Oriente ſecum in Europam attulit. Ejus quidam de limonibus tractatus latinitate donatus prodiit ſub initium hujus ſeculi. Aſt grande illud opus, de quo loquimur, necdum lucem vidit & in locupletiſſima Caeſareâ bibliothecâ etiamnum reconditur. De Arabum ſcriptis ſigillatim ut diſſeramus, noſtri non eſt inſtituti. Id unum dicemus eos ex Graecorum potiſſimum fontibus hauſiſſe, doctrinamque Galeni & Dioſcoridis inprimis fuiſſe ſequutos. Sed, ut nihil eſt ob omni parte beatum, iidem Arabes, qui Rem Herbariam non parum auxerunt, compoſitionum farragines mixturaſque inexplicabiles in rem medicam invexere, quibus jam olim ita laborabat, ut de iis conqueſtum fuiſſe Plinium comperiamus. Neque diſſimulare quoque poſſumus, nonnulla a Graecis recte tradita, ab Arabibus fuiſſe corrupta & depravata; imperitiâ, ut videtur, interpretum, aut incuriâ. [lib. 24. cap. 2.]

D Sed

Sed revertamur in Europam. Ubi circa quinti decimi ſeculi medium, diſcuſſis ignorantiae tenebris, emergere omnium bonarum artium lux illa amabilis denuo coepit: non ſecus, ac Lunâ ſe Soli, quem obſcurabat, ſubducente pulcherrimus Solis nobis redditur vultus gratiſſimumque jubar. Et quemadmodum fluvii intercepto eorum curſu, intra terrae viſcera absorpti, pridemque demerſi, poſt longam demum terrarum intercapedinem rurſus erumpunt; aut eoſdem a curſu ſuo deflexos, poſt varios circuitus & mille viarum errores, tandem relictos olim conſuetoſque ſibi alveos repetere videmus: Similiter & doctrinarum ſtudia, per tot ſecula in Europâ neglecta & fere, ut ita dicam, jam mortua, reviviſcere hoc ſeculo & renaſci viſa ſunt, Muſaeque, relicto Oriente priſtinas ſuas ſedes reviſere.

Quam litterarum renovationem cumprimis eruditiſſimis iſtis hominibus acceptam referre debemus, qui captâ a Turcarum Imperatore Conſtantinopoli, ex Graeciâ, ubi litteris ſuus adhuc conſtabat honos, magno numero ſe in Italiam receperunt. Fuit in his Theodorus Gaza Theſſalonicenſis, vir utriuſque linguae & rei medicae callentiſſimus qui, cum primus Theo- *Anno Christi 1454.*

phraſt-

phraſti Ereſii de plantis commentaria, latinitate donaverit, inter eos, qui ſcientiam Herbariam per tot ſecula neglectam incultamque a renatis literis inſtauravere, primo quoque loco nobis eſt nominandus. Claruit ſub idem tempus Hermolaus Barbarus Patriarcha Aquilejenſis, vir fato meliore digniſſimus, qui & Dioſcoridem latine eſt interpretatus, adjectis commentariis doctiſſimis, & in Plinii naturalem hiſtoriam accuratiſſimas edidit caſtigationes.

Emaculatis tribus his ex omni antiquitate Rei Herbariae praecipuis auctoribus, graeciſque latio donatis, mirum quanta, non magno temporis ſpatio, haec doctrina incrementa coeperit. Ex eo enim tempore, quaſi ſigno dato & factâ veluti conſpiratione, certatim eam illuſtrare, augere, variiſque modis ornare aggreſſi ſunt Itali, Germani, Galli, noſtrique Belgae. Adeo ut amplificatae hujus ſcientiae & in infinitum locupletatae ἀκμὴν ſive aeram hic collocare liceat. Et ut praecipuos tantum commemoremus, quis enim omnes, qui iſto tempore haec ſacra tractarunt, percenſeat, aut percenſentem patienter ferat? apud Italos, qui primi in hanc arenam deſcenderunt, maximam adepti ſunt famam, praeter jam laudatum H. Barbarum, Lucas Ghinus Bononienſis,

qui tamen nulla ſuae eruditionis, quantum quidem nobis compertum eſt, reliquit monumenta, ejuſque diſcipuli Andreas Caeſalpinus Aretinus & Aloyſius Anguillara Patavinus, Petrus Andreas Matthiolus Senenſis toties recocto de ſtirpibus opere celeberrimus, Ferrantes Imperatus Neapolitanus, Ulyſſes Aldrovandus Bononienſis & Franciſcus Calceolarius Veronenſis qui, & extructis Bononiae & Veronae rerum naturalium cimeliarchiis, magnam laudem promeruere, Joannes Pona Veronenſis quoque, Honorius Bellus Vicentinus & denique Fabius Columna ex nobiliſſimâ Columnarum familiâ oriundus & Lynceorum Academiae adſcriptus, ipſe lynceus Argoque oculatior. Quorum nomina cum jam pridem immortalitati ſint conſecrata, tum inprimis maximam ſibi famam comparavit A. Caeſalpinus, cui tantum debet ars Herbaria, quantum, iſta quidem aetate, nemini. Is enim primus rudem indigeſtamque plantarum congeriem digerere & in unum corpus compingere ita auſus eſt, ut maximis auſis non exciderit, ejuſque doctrinae jecerit fundamenta, quam auxit deinceps, perpolivit, elimavit, ac ferme perfecit aetas noſtra: Vir propterea, ut coetera ejus in rem medicam me-

merita praeteream, omnium temporum memoriâ digniſſimus. Inter Gallos emicuere Joannes Ruellius Sueſſionenſis, Jacobus Dalechampius Cadomenſis aliique, quibus accenſeri poſſet Julius Caeſar Scaliger, Italus quidem ille, ſed qui maximam vitae partem in Galliis tranſegit. Et in partem laudis venire quoque non erubuit, ſed noſtrâ aetate, Aurelianenſis Dux Gaſto, cujus fama, inſtituto Blaeſis inſtructiſſimo horto & ſtirpium peritiâ in tanto Principe vix credibili, acquiſita omnium ore celebratur. Germaniae debemus Euricium & Valerium Cordum medicamentariorum ducem & lumen, Conradum Geſnerum ſeculi ſui Plinium, Mathioli caſtigatorem Melchiorem Guilandinum, Leonardum Fuchſium & Hieronimum Bock Tragum dictum aemulos, hujuſque diſcipulum Jacobum Theodorum Tabernaemontanum, Joachimum Camerarium Norimbergenſem, & alios quamplurimos. Neſcio enim an ulla ſit, quae melius de ſtudiis Botanicis meruerit, quam Germanorum natio: Quorum & Imperatores invictiſſimi Fridericus III. & Maximilianus II. operam ſuam cognoſcendis ſtirpibus impendere non ſunt dedignati, ne alios iſtius regionis proceres ad partes hic

vocemus. Jam ſplendidiſſimum illud opus, quod Horti Eyſtettenſis nomine claret, & cui hactenus ſimile non viſum, munificentiae Epiſcopi cognominis inſigne monumentum, nonne & Germaniae foetus eſt? Ex ſcriptorum autem numero ſegregandi nobis omnino ſunt Johannes & Caſpar Bauhinus, nobiliſſimum illud fratrum par, quorum ille in Hiſtoriâ Plantarum univerſali, hic in ſuo Pinace invidendo & quadraginta annorum opere, ſparſa in omnibus, quae de Re Herbariâ exſtabant, voluminibus, collegerunt atque digeſſerunt, quae in iis confuſa erant & perplexa diſtinxerunt, obſcuriſque lumen attulerunt labore inexhauſto & judicio acerrimo: ut, ſummo eorum merito, principatum in hac arte iis detulerit univerſa Botanicorum natio. Neque inornatus, quanquam recentior, mihi abibit Caſpar Hofmannus, qui ſuo de medicamentis officinalibus victuro in ſecula commentario, omnem ſibi devinxit poſteritatem. Et in Belgio noſtro Deos quoque fuiſſe, praeter Matthiam Lobelium Inſulanum, Rembertus Dodonaeus Mechlinienſis & Belgii ille Cratevas Cârolus Cluſius, profeſſores olim in hac ipſâ Academiâ Celeberrimi, teſtes nobis erunt locupletiſſimi omnique majores

majores exceptione. Aſt Angli, praeter unum Guilhelmum Turnerum, vix ullum habent, qui praecedenti ſeculo aliquam nominis celebritatem in ſtudio Botanico ſit conſequutus. Sed neglectum tunc ac ſatis perfunctorie ab ipſis habitum hac aetate, prae coeteris nationibus, ardenius excolunt & perficiunt. Ipſamque Angliae Reginam, amorem illum ac delicias generis humani, nuper rebus humanis exemptam, herbarum ſtudio impenſe captam fuiſſe certo accepimus, neque dedecori ſibi putaſſe, eadem manu, quâ ſceptra, & plantas tractare. Luſitania Garciam habet ab Horto, & Chriſtophorum a Coſta in Africâ quidem, ſed ex Luſitanis parentibus natum, qui Indiae orientalis plantas nobis dedere eorum, quae ſcripſerunt, oculati teſtes. Superbit Hiſpania Andreâ de Laguna Julii III. Pontificis medico, cui Dioſcoridis in linguam Hiſpanicam verſio & eruditae in eum ſcriptorem meditationes praeclarum nomen peperere, tum & Franciſco Hernandez ejuſque epitomatore Franciſco Ximenez, cujus opus Hiſpanicè ſcriptum in urbe tantum Mexicanâ praelo fuit ſubjectum, Nicolao Monarde Hiſpalenſi & Joſepho Acoſtâ, qui Americanarum ſtirpium hiſtoriam contexuere: ſiniſque

eò

eò majori fide digni, quod eas regiones, quarum hiſtoriam naturalem ſunt perſequuti, peragraverint ipſi. Hiſpani enim in herbarum contemplatione exoticas fere ſectati ſunt, earum potiſſimum terrarum, quas feliciſſime detexerant, ſtirpium, quae patrio proveniunt ſolo incurioſi, relicta eas deſcribendi curâ laudatiſſimo Cluſio. At omnibus palmam praeripuit, Franciſcus Hernandez, qui quindecim permagnis voluminibus novi Orbis hiſtoriam omnem naturalem diligentiſſime eſt complexus & ſingula iconibus nativo colore conſpicuis expreſſit. Quae, jam dudum a Nardo Antonio Reccho Italo in compendium redacta, ante hos quadraginta demum annos & quod excuſerit, acri Academicorum Lynceorum ſtudio, Romae in lucem protracta eſt. Ipſum vero opus etiamnum latitat in Divi Laurentii bibliothecae forulis, ni flammis rapacibus, quibus non ita pridem conflagravit Scurialenſe palatium, in praedam ceſſerit. Debetur autem plane regium hoc opus Philippo II. Hiſpaniarum Regi. Cujus auſpiciis juſſuque & pluſquam ſexaginta millium ducatorum impenſis, ad finem perductum fuiſſe legimus. Quâ certe re de naturali hiſtoriâ non minus meruit Rex maximus, quam de eâ olim meruerat

Dichos y Hechos del Rey Philippe II.

Anno 1671.

Joſ. Acoſta *Hiſtor. natural. y moral. de las Indias occid. lib. 4. cap. 29.*

Alexan-

Alexander Magnus, demandatâ Ariſtoteli, animalium hiſtoriam condendi curâ, ſumptibuſque in eam rem neceſſariis, ei ſubminiſtratis.

Habetis, Auditores, praeter illuſtres quoſdam doctrinae Herbariae fautores, ſcriptorum praecipuos, qui patrum aetate augere eam & commentationibus ſuis illuſtrare ſibi propoſuerunt. Neque enim eos, quorum fama in recentiſſimâ eſt memoriâ, attingere animus fuit.

Ii cum omnes inſignem apud poſteros laudem meruerint, tum duplicatâ gloriâ digniſſimi mihi videntur, qui & in remotiſſimas regiones magno ſuo incommodo & difficultate ſtirpium cognoſcendarum gratiâ, iter facere & earum, quas repererant, hiſtoriam ſcriptis conſignare non detrectarunt. Eſt quidem hujus aetatis propria, ut videtur, iſta cura, ſed & ſuperiori ſeculo idem ſtudium inceſſiſſe videmus & Petrum Bellonium Cenomanum & Leonardum Rauwolfium Auguſtanum cujus inter peregrinandum collectae ſiccataeque ſtirpes etiamnum in hujus Academiae bibliothecâ viſuntur, & Proſperum Alpinum, quibus, juniorem quamvis, adjungere liceat politiſſimum Veſlingium, non anatomicâ magis, quam herbariâ eruditione clarum. Qui omnes plantarum ſtudio allecti,

Syriam Aegyptum aliaſque Orientis regiones adiiſſe & ejus ſpoliis manubiiſque herbariis ornati ipſi & ditiores facti, artem noſtram viciſſim ornarunt atque locupletarunt.

Sed praecipue & majorem in modum transmarinis peregrinationibus crevit Res Herbaria, ejuſque fines & pomoeria immenſum prolata, poſtquam, circumnavigatâ Africae orâ, inſtitutae in ultimum uſque Orientem navigationes & vaſtiſſimi illi terrarum tractus, ultra Oceanum in Occidentem projecti, ingenti auſu & eventu in omne aevum memorando, detecti fuere. Hinc enim ſtirpium infinita vis & multitudo, Graecis Latiniſque, pariter ac Arabibus incognita, feliciter nobis, poſt tot demum elapſa ſecula, innotuit & novae quotidie innotescunt. ut Danielis Prophetae illud haud ineptè
cap. 12. verſ. 4. huc quadrare videatur. *Multi pertranſibunt, & augebitur cognitio.* Quanta vero plantarum doctrinae acceſſio facta per navigationes fuerit, vel ex eo judicate, Auditores, quod in ſola regione Malabaricâ, ad trecentas arborum fruticumque ſpecies repertas, omiſſis herbis ſtirpibuſque humilioribus, compertum ſit. Et quid de aliis Indiarum terris tam longe lateque patentibus, quid de Chinenſium & Japonenſium regnis

gnis ampliſſimus dicemus? Jam novus ille Orbis, quam fertilis plantarum proventu! quam inexhauſtus! Et Africa, ut ſolet, ſemper aliquid novi ex foecundo ſuo atque ubere ſinu nobis effundit. Indiae autem occidentalis ſtirpes deſcripſere Cornutus, Marcgravius, Piſo notiſſimi ſcriptores; quos proinde ſupra recenſitis, ut ut recentiores, pace veſtrâ, Auditores, adjicere hic liceat. Adjungam & iis, quos de Indiae orientalis plantis egiſſe jam memoravimus, J. Bontium, qui in iis vixit regionibus, & qui omnium conatus vicere Horti Malabarici auctores. Quem, nuperime licet publicatum, praetermitti tamen non ſivit ipſius operis ſplendor & debita auctoribus, inprimis nobiliſſimo Henrico van Rhede gloria, cujus potiſſimum curâ & ſumptibus magnificum hoc opus lucem adſpexit. Aromatum vero, quae in beatiſſimis illis inſulis, quas Moluccas vocant, naſcuntur deſcriptionem, quam hactenus pro rei dignitate perſequutus erat nemo, moliri & forte jam perfeciſſe Academiae Naturae Curioſorum Plinium, Georgium Rumphium vivum praeſentemque teſtem eorum, quae literis mandat, jam pridem percrebuit fama. Et ni Oceano abſorpta fuiſſent, quae ex Indus nuper tranſmiſit luculenta, procul du-

bio, operis ſpecimina, gauderet jam nunc iis reſpublica herbaria. Quod tamen damnum, quin reſarciat praeclarus auctor, non eſt quod dubitemus. Jam & plantarum, quas alit illa Africae pars, quae in meridiem procurrit, hiſtoriam, intentatam quoque antea, condi multumque jam promotam eſſe, non ſine magnâ animi voluptate intelleximus. Quod ſi & in fatis ſit, exploratum aliquando & perluſtratum iri ſpatioſiſſimas illas terras, qua mundus ad auſtrum vergit, ſitas & tot incognitas etiamnum Oceani inſulas, quae non meſſis ex iis Rei Herbariae ſtudioſis expectanda! & quanta arti noſtrae additamenta votis jam nobis licet & cogitatione praeſumere!

Vid. Tachard 1. Voyage de Siam.

Cum laxatis ita naturae ſinubus, ut locupletior ſtirpium ſcientia, ſic haud paulo difficilius redditum eſſet ejus ſtudium, illud praecipue deſiderari videbatur, ut ſparſae per tot terrarum loca diffuſaeque ſtirpium ſpecies in unum colligerentur, fieretque veluti quaedam univerſalis plantarum epitome ac conſpectus. Quanquam enim optime cognoſcantur, ſi eas in locis ſuis intueamur natalibus, peregrinas tamen regiones adire cuivis non contingit; eſt enim illud &

multi

multi laboris & temporis & ſumptuum opus & omnes terrarum angulos perreptare, ne hominis quidem eſt. Quapropter optimo conſilio magnoque diſcentium bono, parati ſtirpium medicinalium aliarumque omnigenarum horti, quos naturae vegetantis compendium haud immerito dixerimus. In iis enim quicquid producunt montes, valles, campi, ſylvae, rivi, hetora, ſaxa, rupes, Orientis denique & Occidentis, antiqui & novi Orbis opes in unum collectae, uno oculorum contuitu deteguntur: ut etiam domi manentes ſolumque non mutantes, eorum ope herbariam notitiam adipiſci & comparare nobis poſſimus. Tales olim Romae fuere horti Antonii Caſtoris de quibus Plinius, tales & Paradiſi Perſici fuiſſe videntur Xenophonti memorati. At noſtris temporibus, prima ejus rei curam ſuſcepit Sereniſſima Venetorum Reſpublica, neque enim ab ullo, in nobiliſſimo hoc ſplendidiſſimoque conſilio, a renatis litteris preventum fuiſſe comperio. Factum autem id quadrageſimo ſuperioris ſeculi anno, quo hortum ſuum Patavinum inſtitui curavit: qui & merito ſuo eſt celeberrimus & praefectos ſemper habuit viros longe eruditiſſimos. Septennio poſt, Sereniſſimam Rempublicam

Plin. lib. 25 cap. 2. Xenoph. Memorab. lib. 5.

blicam imitandi ſtudio incenſus Magnus Etruriae Dux Coſmus Mediceus, alterum Piſis hortum inſtituit, in quo praeclariſſimum ſuum de plantis ſyntagma, quo univerſae poſteritati praeluxit, condidit jam laudatus & in poſterum laudandus Andreas ille Caeſalpinus. Atque ex eo tempore paſſim per Europam coli ejuſmodi horti & inſtrui coepere. Quid Monſpeſſulanum celebrem illum & Pariſienſem ampliſſimum, inſtructiſſimumque hortum commemorem? Quid de Meſſanenſi, Bleſenſi, Oxonienſi, Edimburgenſi, Lipſienſi, Altorfino, Jenenſi, Argentoratenſi, Groningenſi, aliſque dicam? quando eos omnes Lugdunenſis hic noſter Academicus, parvus quidem ambitu, ſed rerum copiâ locuples, & plantarum numero & earum ordinatâ conſitione & praefectorum celebritate, aut aequat aut ſuperat.

Sed, cum de hortis mihi ſermo ſit, temperare mihi non poſſum, quin admirandos illos Yncarum (ita vocabantur Peruviani Principes) hortos vobis commemorem; qui certe, ut admirationem omnem, ita & omnem fidem excederent, niſi per fide digniſſimum ſcriptorem Garcilaſſum de Vega, atavis editum Peruvianorum Regibus, de ejus rei veritate nobis conſtaret.

ret. Narrat autem is, non tantum omnis generis animantium, ſed & arborum, fruticum herbarumque omnium, quae benignâ illa terrâ proveniunt, imagines ex ſolido auro confectas, in ſplendidiſſimis vereque regiis iſtis hortis olim extitiſſe, tam affabre tantaque arte fictas, ut decenti omnium partium magnitudine & ſpecie, nativiſque florum & fructuum coloribus, encauſto ut credere par eſt pictae atque incruſtatae, ipſam naturam aemularentur, pretioſiſſimamque materiam ipſum opus ſuperaret. Ut quae de Heſperidum hortis fabuloſa finxit antiquitas, jam fidem poſſent invenire. Rem profecto ſtupendam! quam ſi quis attentâ expendat mente, nihil eum inter magnificentiſſima veterum opera reperturum confidimus, quod ei aequiparari ullo modo poſſe videatur. Sed, quae ſunt rerum humanarum ludibria, periere jam pridem cum ſuis auctoribus ſumptuoſiſſimi illi horti. Qui quantumvis ſplendidi, quantumvis magnifici, nihil tamen illi adjungentitam plantarum pulchritudinem & naturale decus. *Ne Salomon quidem* inquit Salvator *cum univerſâ gloriâ ſuâ ita amictus fuit ut agrorum lilia.* Ac ne comparandus quidem mihi videtur eorum ſplendor & magnificentia, cum nitore atque

Hiſt. del' Peru lib. 3. cap. 24.

Matth. cap. 6. verſ. 29.

que elegantiâ, quam in hortis noſtris conſpicimus.

Magna unique eſt temporum noſtrorum felicitas (video enim ad ea nos ſenſim perveniſſe) cum in ea Artis Herbariae parte, quae cultum hortorum complectitur, tum & in pleriſque aliis. Certe ſi dixerim, intra triginta aut quadraginta proxime elapſos annos, rem hortenſem & Herbariam omnem magis fuiſſe diligentiuſque ornatam, expolitam atque promotam, quam antehac vix integris ſeculis, libera vox magis erit, quam temeraria aut ſuperba. Tria autem praecipue ſunt, quae aetati noſtrae debemus: & hortorum ſplendorem, novamque & ad haec uſque tempora inuſitatam ſtirpium exoticarum culturam, & plantarum anatomen, detectamque partium ſecretiſſimarum conformationem & uſus, & denique concinnam illam & mire ſibi cohaerentem herbarum diſpoſitionem: Cujus ope plus biennio proficiat herbariis ſacris initiata juventus, quam abſque ea, toto decennio. De ſingulis pauca pro concionis ratione.

Ut Regum deliciae horti ſemper fuere, ita &

& Philoſophorum ſeceſſus; neque alia eſt, quam quae ex eorum cultu percipitur voluptas, in quam majori itum eſt conſenſione, a cultiſſimis gentibus. Quemadmodum enim barbarae & ſeptentrionales nationes piſcatu fere, venatione, & aucupio vitam tolerabant, ita meridionales & elegantiores populi ab antiquiſſimis usque temporibus, non minus hortorum, quam agrorum culturae fuerunt deditiſſimi. Quis tantopere fabulis decantatos neſcit Alcinoi, Adonidis, Heſperidum hortos? Cui penſiles illi horti Semiramidis nomine notiſſimi, quos tamen Syro cuidam Regi adſcribit Diodorus Siculus, cogniti non ſunt? *lib. 2. cap. 10.* Jam & omnes fere eos, qui Sapientiae ſtuduerunt, ſatis conſtat, magnam habuiſſe rei hortenſis rationem. unde vita ruſtica ſapientiae proxima & quaſi conſanguinea dicta Columellae. *in praef.* Ipſa Academia & Lyceum quid niſi horti? Obſervatum vero ab iis, qui res humanas profundius intuentur, in feliciſſimis ſeculis longe citius ad aedificiorum ſubſtructionumque magnificentiam & ſplendorem perventum fuiſſe, quam ad hortorum ornatum & decentiam: & quo cultiora fuere ſecula, eo & rem hortenſem fuiſſe cultiorem, majoremque ei additam celebritatem. Quod cum verum

ſit, perpolita profectò ſit aetas noſtra oportet, quae hortorum concinnitate atque elegantiâ omnem antiquitatem longiſſime poſt ſe reliquit. Et quis eos non miretur tantâ ſtirpium, florum, fructuumque diverſitate pariter & ubertate conſpicuos? tot ambulacris, tam apte inter ſe conſpirantibus arborum verſibus conſitos? tam nitidis, tam variis arearum & pulvillorum deſcriptionibus ornatos? tot aquae ductibus, tot aquarum ſalientium fontibus irriguos? tot rivorum moeandris interſectos? tot columnis denique & obeliſcis, tot urnis & ſtatuis decoratos? Quid florum loquar mangonia, infinitaſque ex ſemine productas in bulboſarum cumprimis tuberoſarumque herbarum genere, colorum varietates? Quid eruditos inſitionum modos, naturae & artis adulteria? Quid inſitionis miracula, inſolitos portentoſoſque arborum foetus? Quid pedamentis fultas & ramis inter ſe conſertas vobis ob oculos ponam arbores? quid elegantiſſimo frondium ordine parietibus applicitas? ut ſolis calore matureſcant felicius & percoquantur coloranturque ipſi fructus? Pulcherrimum utique ſpectaculum, ac nihil video in omni hortenſi ornatu, quod majori oculos voluptate demulceat, & admiratione animos percellat, quam venuſtiſſi-

ſtiſſimus ille murorum viridiſque veſtitus, tot diverſicoloribus floribus & fructibus intertextus. Aulaeorum quaedam veluti ſeries videtur, hortorum lateribus decentiſſime obtenſa. Quam vero feraces ſunt illae arbores, quibus nimiam fructuum vim decutere, perſaepe neceſſe eſt! Quid pumiliones proferam ex pomiferarum genere arbores, quae in ipſis oculis cultoris & adſpectu poſitae, purgari quam facillime poſſunt & reſecari, ſi quando ſilveſcant aut nimiae fundantur, & ex quibus poma, vel inter deambulandum, licet decerpere. Quanquam enim pumilas illas & coactae brevitatis arbores propagandi ra- *lib. 12. cap. 2.*
tio, Plinio haud ignota fuiſſe videatur, ea tamen perfectio, ad quam evecta haec ars in arboribus fructiferis, huic certe debetur aevo. Quid memorem putationis novam illam mirandamque prorſus ſolertiam quâ, ut copioſius in ipſos fructus derivetur alimentum, tam induſtrie aut germinum intempeſtive excurrentium praecavetur augmentum, aut jam in altum ſeſe luxurioſius extollentium reprimitur cohibeturque licentia, aut ramorum latius ſparſorum nimia tollitur copia, aut enodes illae & non fruticantes ſterileſque virgae amputantur; qua denique ipſi germinationi & fruticationi conſtituitur modus,

omnemque vegetationem tantâ arte & prudentiâ moderamur, ut reditus arboribus fere ad arbitrium imperentur? Quid nemora tonſilia decam, Cn. Mutii inventum quidem illud, ſed noſtrâ demum aetate perfectum conſummatumque? & ſempervirentium fruticum aeternas comas, in mille figurarum ſpecies compoſitas? Infinitus ſim, ſi omnia, quibus hortorum noſtrorum decor continetur, velim perſequi.

Plin. lib. 12. cap. 2.

Eorum vero cum multa ad ornatum & ſplendorem ſint comparata, propius nos tangit exoticarum ſtirpium, quae apud nos invaluit, ingenioſa illa cultura. Quam elegans ſationis ratio? quam diligenter ſemina undecunque advecta maceramus medicamurque! quam induſtrie, ſi quando opus eſt, inflictâ iis plagâ, convolutae plantulae paratur exitus! quantâ ſolertiâ aſcititio & in ſe coacto calore, tepidiſque fimi & pinguibus halitibus, ad conceptionem & germinationem, arte naturam ſuperante, veluti coguntur ipſa ſata, prae vetuſtate licet jam ferme exoleta; etiam duriſſima & propemodum lapidea, qualia ex Indiis nobis non raro tranſmittuntur! Jam, cum non omnis ferat omnia tellus, hic omnium terrarum, omnium climatum ſtirpes, ex calidiſſimis quoque advectae regionibus, attemperato pro earum

rum genio per ignes ſuppoſitos miro artificio calore, feliciter adoleſcunt. Rara olim avis erat planta ex Indus petita, ad quam, tanquam ad naturae quoddam miraculum, concurrebant undique harum rerum ſtudioſi, metuentes ne primâ ingruente brumâ, non viſa periret. Nunc vero & tanta copiâ undique adferuntur plantae exoticae, ut fere delectu ſit opus, & a frigore ventiſque in ſuis clauſtris & hypocauſtis ſecurae, inclementes rigidiſſimaſque hyemes non pertimeſcunt, vegetae in multos ſervantur annos &, non ſecus ac in natali ſolo coeloque, flores uberrime fundunt ipſoſque fructus & ſemen non mohuntur tantum, ſed perficiunt & ad ipſam perducunt maturitatem. Non poteſt non in admirationem rapi, iſta qui videt extráneus. Nam ut hujus aevi, ita & noſtrorum hominum inventa iſta ſunt. Quos, prae coeteris nationibus, exoticarum plantarum copiâ abundare, eaſque quam ſolertiſſime curare & colere ſatis, opinor, in confeſſo eſt.

Vivebat hujus ſeculi initio inter Venetos, Nicolaus Contarenus inter nobiliſſimos proceres praecipuus & qui maximas illius reipublicae dignitates geſſit, Botanicorum ſui temporis praeſidium & decus, peregrinarumque plantarum

F 3 cul-

cultione celeberrimus. Tales fuere noſtro tempore & in noſtrâ republicâ Hieronimus Beverningius illuſtris olim hujus Academiae Curator, & Gaſpar Fagelius magnus ille publicae rei adminiſtrator, qui laxamenti aliquid a publicis, quibus diſtringebantur curis, nacti exoticarum plantarum contemplationi & culturae ſe totos dedere. Sentiunt me vera dicere, quibus illuſtrium horum virorum hortos vidiſſe contigit. Verum enim vero, ne ad ea tantum provocare videamur, quae jam periere; videte Honſtardicenſes illos hortos, quos ſub Regis optimi auſpiciis nobiliſſimus colit Mareſius ſummus regiorum aedificiorum praefectus, ut maximo poſſeſſore memorandos, ſic cultoris ingenio & arte ornatiſſimos. Ingredimini Amſtelodamenſium plantis peregrinis longe refertiſſimos cultiſſimoſque hortos, Johannis Commelini Senatoris Amſtelodamenſis potiſſimum ſtudio & operâ paratos, ejus curae dum viveret & deinde meae commiſſos. Spectate Simonis Beaumontii viri ampliſſimi, & cui Patriae Patrum acta ſunt concredita, hortos vix ullis ceſſuros, & eruditam domini manum ubique teſtatos. Neque deſunt privati inter nos homines, ſed opibus pollentes, qui hanc culturae gloriam affectare

non

non dubitarunt. Ea autem amoeniſſima loca cum curioſo oculo perluſtramus, videmur nobis in alium terrarum orbem tranſlati, nunc in Oriente nunc in Occidente verſari, terraſque premere alio ſub ſole calentes. Et tantum de re hortenſi exoticorumque cultu. Stirpium fabricam, ſed paucis, videamus.

Cum omnes res naturales tam arcte inter ſe
ſint copulatae & tam ſibi innexae, ut earum
natura inveſtigari atque intelligi, non niſi ex
mutuâ contentione queat; tum arctiſſima plantis
cum animalium genere intercedit affinitas &
cognatio. Utraque ſunt brevioris aevi. *Morta-* Pſal. 104.
lium dies foeno eſſe ſimiles, eoſque florere ſicut flo- verſ. 15.
res agri ait Vates Regius. Et *omnis caro gramen* Jeſaias
omniſque ejus venuſtas ut flos agri: Exareſcit gra- cap. 40.
men decidit flos, quum ſpiritus Jehovae perflat verſ. 6. &
ipſum; utique gramen eſt populus. Id vero jam 7.
non ſpectamus, ſed partium in iis convenientiam
&, quae in utriſque apparet, in organorum
apparatu atque uſu miram conſenſionem. Quocirca
dicebat Theophraſtus noſter omnium, Hiſt. lib.
quae in plantis cernimus, ſimilitudinem petendam 1. cap. 3.
eſſe ab iis, quae in animalibus obſervantur.
Atque hinc eſt, quod veteres illi Sapientes

&

& membranam & cutem & carnem altriceſque venas, tum & diſtinctos per internodia & vertebras articulos, denique fibras nervoſque, ad quietem tamen potius quam ad motum datos, ipſis plantis adſcripſerint. Et plantam hominem eſſe inverſum, philoſophos quoſdam affirmaſſe comperimus: Statuentes ſtirpium radices capiti atque ori animalium reſpondere. Quin & ipſius ſexus diſcrimen in plantis obſervaſſe ſibi viſi ſunt. Sed ſimillimos eſſe ac fere eoſdem animalium ſtirpiumque generi ortus & generationis modos; ovum quoddam eſſe plantarum ſemen ſuis involucris circumdatum, in quo planta ſuis canalibus umbilicalibus praedita continetur & deliteſcit; plane ut animantium foetus ſuis involvitur membranis; nutricationis munia in utriſque eadem fere ratione peragi, niſi quod ſtirpium venae cum animantium lacteis uſu congruentes, extrinſecus ſitae ſint, cum inteſtinis deſtitutae ſint ipſae ſtirpes, & per earum corticem deferantur; ipſum ſuccum nutritium per tubulos, quos ſibi aptavit, circulatione quadam per omnes plantarum partes continenter circumferri, ut in animalibus ſanguinem; tracheis denique eas & veſiculis, quibus aer continetur & commeat, inſtructas eſſe & reſpirationis quodam

dam motu cieri, ut protrudatur omnibuſque partibus aequabiliter ſuffundatur alimentum, alternâ veſicularum fibrarumque conſtrictione & dilatatione, ut ſyſtole videmus & Diaſtole viventium moveri pectora: Iſta quidem & complura alia, huic aetati fideliſſimiſque naturae interpretibus Marcello Malpighio Italo & Nehemiae Grew Anglo debemus, qui in altiſſimos uſque plantarum receſſus abditiſſimaſque latebras ingenio pariter & artifici manu feliciſſime viam ſibi fecerunt. Ac ne quid non ſit inter animantes & plantas ſimile, ecce ſenſus motuſque inchoati rudimenta quaedam ſe non obſcure produnt, cum in multis aliis herbis, tum praecipue in eâ quam Aeſchinomenen veteres, recentiores pudicam mimicamque herbam propterea vocarunt, quod propius ei admotâ manu, ac ne tacta quidem, folia ſua non tantum complicet, ſed & ipſos coliculos, inſigni ſpectaculo, veluti pudibunda demittat. Verum ut ea, quae ſtirpium ſtructuram ſpectant, fuſius explicatiuſque perſequamur nec hujus loci, nec temporis, nec propoſiti noſtri patitur ratio; neque tale eſt hoc argumentum, quod paucis pertractari abſolvique poſſit. Eo itaque relicto ad ea, quae de plantarum ordinatione totiuſque adeo

G do-

doctrinae Herbariae contextu, dicenda nobis ſuperſunt, nos denique conferamus.

Fatuae cujuſdam meminit Seneca, quae cum Epiſt. 50. ſubito videre deſiiſſet neque ſe coecam eſſe intelligeret, domum, quam incolebat, culpare & tanquam tenebroſam nimis accuſare, poedagogumque ſubinde rogare, ut migrare ſibi liceret. Ita & nos, in ipſâ rerum luce quandoque coecutimus, & apertiſſima quaeque, merae nobis nonnunquam tenebrae videntur. Quae, cum in nobis ipſis, non in rebus inſunt, adhibito iis convenienti ordine, mox diſcutiuntur ipſaeque res evolvuntur nobis atque clariſſime eniteſcunt. Ut enim oculi nihil quicquam cernere valent, quod lumine non ſit colluſtratum, ita & mens humana in artium ſtudiis nihil recte cognoſcit & perſpicit, niſi quod divinâ illâ ordinis luce perfunditur. Qui cum in nullâ praeceptione negligendus ſit, tum In praef. in illâ [illegible] Dioſcoridi dictâ, inprimis & accuratiſſime eſt obſervandus. Quis enim infinitam plantarum multitudinem & ſtupendam, quae in iis apparet, varietatem abſque accuratâ inquiſitionis viâ & ratione animo complectatur? unde & de iis praecipere tam

difficile

difficile olim viſum Theophraſto. Sed naturae *Hiſt. plant lib.* 1. *cap.* 1. conſentaneum ipſiſque rebus congruentem oportet eſſe, qui iis lumen adferat ordinem, non arbitrarium aut ex ſolo ingenio depromptum; quo fere fit ut rebus ipſis vis inferatur, & quo in ordinem, quem nobis propoſuimus, cogantur, ſimillimae disjungantur, conjungantur vero diſſimillimae ipſius, ut ita loquar, naturae ingratiis & reclamante atque repugnante earum indole. Nempe imaginarias & imperceptas quaſdam conſenſiones aut diſſenſiones, ordinis gratiâ, ipſis rebus ex ingenio affingimus: Non ſecus ac pueri, ſolâ imaginationis vi, in nubibus neſcio quas ſibi fingunt procuduntque figuras, quae rebus non inſunt, menti ſolummodo conſpicuas. Quare recte vos culpabat Heraclitus, qui veritatem in ſe & in ſuis microcoſmis quaerebant, non in majori hoc & aſpectabili mundo. Eſt illud maximum intellectus humani vitium, neque ſcio an ulla res ſit, quae majorem doctrinarum ſtudiis labem attulerit, quam perverſa illa res, pro arbitrio digerendi detorquendique & licentioſa libido. A quâ, ſi ullâ in re, certe in Re Herbariâ ſollicite & anxie nobis cavendum eſt, re tam variâ, tam diffuſâ, tam late patente. Quod cum

non ſatis eſſet factum, intricata mox omnia, perplexa & impedita reddita ſunt, merum denique chaos exortum eſt, & inextricabilis labyrinthus. Unde apparet, quantum debeamus jam laudato Caeſalpino, qui incompoſitam perturbatamque hujus artis rationem primus componere aggreſſus eſt, & certas ſtirpium claſſes ex ſuis obſervationibus conſtituit, earum naturae convenientes, non ex ſui ipſius ingenio confictas. Quemadmodum enim numeroſus exercitus in ſuas partes, in legiones, cohortes, manipulos & ordines denique ſive centurias dividitur, unde compoſita & ordinata exurgit acies; & veluti Genealogi gentes familiaſque a ſe mutuo, magnâ cum curâ, ſolent diſtinguere: ita & in vaſtiſſimo plantarum agmine, ſingulae ſub ſuis ſignis collocandae; ipſaeque ſtirpium ſtirpes & genera totaque earum progenies ne commiſceantur, ſed decenti ordine ſecernantur, diligentiſſime cavendum nobis eſt. Id vero tam accurate praeſtitit aetas noſtra, naturae veſtigiis preſſo pede inſiſtens & praeeunte praeclariſſimo illo viro, ut reliquae hiſtoriae naturalis partes, quamvis longe quam doctrina Herbaria minus diffuſae minuſque variae, cum eâ conferri hoc nomine non poſſe videantur. Defor-

me

me eſt de ſe praedicare, & tamen poſtulat hiſtoriae, quam perſequimur ratio, ut non penitus diſſimulem, nos neque inter poſtremos fuiſſe, qui huic operi manus admoverunt, neque plane nullas in eo partes noſtras fuiſſe: Utique ignorare non poſſunt, qui nos olim audiverunt, nos jam tum plantarum ſyſtema quoddam propoſuiſſe, ut rebus ipſis conſentaneum, ita ab iis, quae ex eo tempore ediderunt viri eruditiſſimi, non magnopere diſſentiens. Deducta autem eſt ab unâ origine, ab unâ veluti ſtirpe omnis ſtirpium proſapia, & in ſuas, ut ita dicam, nationes, gentes & familias deſcripta, additis unicuique, quibus a ſe mutuò ſecerni dignoſcique poſſint, gentilitiis ſuis inſignibus: admirabili equidem induſtriâ, vix vero & ratione ex ipſo naturae fonte derivatâ, ex florum nimirum & cumprimis ex fructuum conformatione, eorumque inter ſe comparatione potiſſimum deductâ. Nam cum in iis eluceat longe maximus organorum apparatus, ſintque ſub naturae luſus quam minimum prae coeteris ſubjectae hae partes & omnium conſpectiſſimae, quibuſque ſpectantium oculi confeſtim feriuntur, ſitque praeterea ipſe fructus totius plantae perfectio quaedam & compendium, ut in con-

dendis ſtirpibus natura praecipue eum ſibi propoſuiſſe videatur: Satis apparet flores & inprimis fructus, in conſtituendis, ſecernendiſque herbarum claſſibus, a nobis quoque potiſſimum ſpectari debere. Atque eo jam res perducta eſt, ut pulcherrimo huic aedificio culmen ac faſtigium fere imponi poſſe videatur. Non eſt ea mentis humanae vis in hanc corporis molem demerſae, ut perfectum quidpiam excudat, & quod in melius mutari non poſſit. Ita tamen omnia in doctrinâ Herbariâ videntur ordinata ex naturae ipſius praeſcripto, quam cum ducem ſequimur aberrare non poſſumus, ut fere mihi perſuadeam de univerſâ ipſius artis deformatione & contextu (de quo tantum nobis ſermo eſt) nihil magnopere in poſterum mutatum iri; ſi impeditiora quaedam loca, quae manus medicas poſtulant, excipiamus. Nam quemadmodum opinionum commenta delet dies, ſic naturae judicia confirmat, ut optime Tullius. Inficiari tamen non poſſumus, incompoſitas quaſdam ſupereſſe nobis, abnormes & erraticas ſtirpes, in ordinem non facile cogendas: ut ſpurios in familiis nothoſque videmus, & in exercitu, qui nullis ſub ſignis militant. Verum enim vero vix eae numerum fa-

de nat. Deor. lib. 2. §. 2.

faciunt (de Europaeis loquimur) aliarum reſpectu, & is earum eſt genus ac indoles, ut certis generibus accenſeri, ne debeant quidem. Nempe ſolenne eſt naturae, non ſaltuatim procurrere & ex genere in genus proſilire; ſed ſenſim & pedetentim ex una rerum claſſe ad aliam ſibi gradum facere: Quo fit, ut inter eas ambiguae quaedam res & dubiae exurgant, quibus ipſae claſſes conjunguntur inter ſe atque colligantur. Ita in ſtirpium univerſo complexu nonnullas ſparſas inter ordines fuſaſque videmus, ingenii ſingularis & incertae ſedis; quas qui velit ipſis ordinibus adſcribere nae ille contra naturam contendit. Quantae autem molis fuerit tam ordinatam, tam ſibi cohaerentem, tam naturae conſentaneam ſtirpium compagem conſtruere, vel me tacente, res ipſa loquitur. Atque hinc intelligimus, quam magno in errore verſantur, qui intra meram nominalem cognitionem conſiſtere Botanices ſtudium autumant, ipſaque plantis nomina pro lubidine imponi poſſe arbitrantur, qui denique Artem Herbariam memoriae eſſe opus, neque magnopere judicio indigere perperam ſibi perſuadent. At profecto judicandi illam vim & facultatem, non minus in hac, quam in ullâ aliâ arte exigi, ſatis

tis norunt, qui haec ſacra ſeriò tractarunt. Quid? res propemodum innumerabiles, tam varias, tam multiplices inter ſe contendere, earum conſenſionem, & non ita ſemper obviam, quam inter ſe habent, cognationem, impreſſum illud rebus a ſummo conditore ſigillum, inveſtigare & unamquamque ordine & ſuo loco, ex ipſius naturae ductu, collocare; quis abſque acri & exquiſitiſſimo judicio tentare audeat?

Quae quidem ita collocatae digeſtaeque ſtirpes, vires ſuas eo ipſo oſtendunt, nobiſque commonſtrant: quod vel praecipuum artis quam tantopere commendamus, beneficium, idemque ejus praeſtantiae indubium eſt argumentum. Eſt enim illud notatu longe digniſſimum, eas quae generis copulantur ſocietate plantas, & ſaporibus plerumque convenire & odoribus. Unde facilis nobis panditur via, ad earum vires virtuteſque explorandas. Dicendum tamen quod res eſt, neque eam augere ultra veritatis modum, aut exaggerare lubet. Convenientiſſima haec videtur atque utiliſſima ratio, ad inveniendas cognoſcendaſque univerſales, quae toti cuidam generi communes ſunt & ex ejus naturâ profluunt virtutes: ut liquere nobis hac viâ poſſit, quae ſtirpes vi incidente, quae adſtri-

ctoriâ

ctoriâ ſint praeditae, quae calorem noſtris corporibus, quae frigus inducant, & ſic porro; quae utique res magni eſt momenti. Sed ad uniuſcujuſque herbae peculiarem vim & proprietatem inveſtigandam, in unâ experientiâ maximum, & pene dixeram unicum, nobis debet eſſe praeſidium. Nam qui eas ex ſuis cauſis & a priori, quod ajunt, cognoſci poſſe nimis jejune ſentiunt, ne audiendi quidem videntur. Praeter autem veteribus jam pridem cognita remedia, quaeque iis adjecerunt recentiores, & alia longe efficaciſſima certiſque morbis peculiariter dicata ex plantis peti poſſe, tantum non confidimus. Quid velim paucis expediam.

Duplici potiſſimum ratione curari expugnarique poſſe videntur, qui a fluidorum vitio atque intemperie producuntur morbi, adeoque ipſa febris, Proteus ille in mille formas mutabilis, & univerſa febrium cohors. Nimirum vel coctione & πεπασμῷ ſubigitur, digeritur, ad maturitatem quandam perducitur morbida materia, ſecernitur & haud raro ſtatis, pro cujuſlibet morbi genio, quanquam nobis non ſatis exploratis temporibus, eliminatur atque omnino excernitur. Quod naturae quidem opus eſt, neque

H ma-

magnopere habet, quod hic agat medicus; cujus, ut ipſius naturae miniſtri, omnis cura in eo tantum verſari videtur, ut ejus hunc motum, ſi forte nimius ſit & incitatior, coerceat & moderetur, ſi languidior, ſuſcitet atque adjuvet. Quâ tamen in re magnâ opus eſſe prudentiâ & ſollicitiſſimâ circumſpectione, quis non videt? Vel ipſam morbi cauſam in foco & latibulis ſuis haerentem, aut humorum maſſae jam permixtam aggredimur, eamque, non expectatâ ejus maturatione & ſecretione, compeſcere & frenum ei injicere enitimur. Quae id praeſtent & certas fluidorum, quae quidem innumerae ſunt, nec ſatis perſpectae depravationes, certaſque, quae ex iis oriuntur morborum ſpecies, ſigillatim reſpiciant remedia; quae ipſam materiam vitiatam depravatamque enervent, infringant, atque penitus deſtruant, ipſamque criſin anteverant: quae id praeſtent, inquam, remedia plantis ineſſe, piae mineralibus, dubium quidem nobis vix eſſe poteſt, quando multifarios earum ſapores, haud dubios virtutum indices, & in unoquoque ſapore infinitas illas diſtinctiones, intento & paulo acriori animo contemplamur. Iſta jam pridem in re medicâ deſiderantur, quae ſi aliquando obſervatorum ſagacitate

&

& ſolertiâ e tenebris eruantur atque in lucem proferantur, tunc demum erunt medicamenta vere θεῶν χεῖρες, ut Galeno & θεῶν δῶρα, ut Herophilo vocantur, Deorum manus & munus divinum. Qua de re deſperandum non eſſe, vel unus Cortex Peruvianus argumento nobis eſſe poteſt, quanquam forte pluribus nocivus hactenus, quam ſalutaris. Sed redeamus in viam, a quâ parum nos abduxit aptiſſimae illius compoſitionis, quae in arte noſtrâ elucet, commendatio, & pauxillum quod muneris nobis reliquum eſt, conficiamus.

Herbariae itaque Doctrinae & Artis Hiſtoriam & Fata, a priſcis ad noſtra uſque tempora utcunque videmur & ſummatim perſtrinxiſſe: rem, ſi pro dignitate eam velimus exequi, & continuatâ per omnium ſeculorum ordinem ſerie deducere, & majoris argumenti, quam ut unâ abſolvi concione poſſit, & majoris operae, quam ut quis eam non ſatis praeparatus ſibi ſuſcipiat. Quae vero apud Perſas, Indos, Chinenſes, Japonenſes, reliquoſque Orientis populos, tum & apud Americanos hodie ſit, aut olim fuerit ſcientiae Herbariae ratio, ad inſtitutum noſtrûm non pertinet, ut diſquiramus. Neque res facilis eſt iſta inquiſitio, quanquam utiliſſima,

liſſima, cum eorum pleraque in ſtirpium cognitione habeantur verſatiſſimi, & Indos, non tantum Orientales, ſed & Occidentales coëteroquin ignariſſimos, proprietatum, quae in plantis ſuis indigenis reperiuntur, apprime peritos eſſe teſtentur, qui eorum terras perluſtrarunt; quippe qui ſecundae juxta ac adverſae valetudinis praeſidia ex ſolis fere ſibi deſumant plantis. Ex enarratis autem liquere poteſt, ut dictorum aliquam ſummam faciamus, quatuor converſiones ac quaſi aetates ſcientiae Herbariae ſatis appoſite conſtitui poſſe, ſi antiquiſſima illa praetereamus; quorum nihil nobis ſupereſt, quaeque non niſi in tenui hominum memoriâ verſantur.

Primam nempe, veterum illorum ſapientum, inprimis Graecorum, a quibus pleraque mutuati ſunt Romani, niſi quod in agrorum tradendâ culturâ, laudatiſſima horum emicuerit induſtria.

Secundam Arabum, qui Graecorum praeclare inventis non pauca de ſuo addidere, viresque ſtirpium & uſus cumprimis ſunt perſequuti.

Tertiam eorum, qui depulſâ barbarie renatiſque litteris, artem noſtram, patrum memoriâ,

ciâ, & eruditis ſuis commentariis, & novis, per navigationes in omnes orbis partes inſtitutas, detectis ſtirpibus, & paratis plantarum medicinalium hortis, inſigniter auxerunt & ornarunt.

Quartam denique noſtrorum temporum & hujus aetatis, quae ſuperiorum omnium felicitatem ſupergreſſa eſt, tum hortorum elegantiâ peregrinarumque ſtirpium ſolertiſſimâ culturâ, tum interioris plantarum fabricae accuratiſſimâ cognitione, tum denique commendatiſſimâ Rem Herbariam tractandi ratione & viâ, quae ut ad capeſſendum ejus cultum eſt accomodatiſſima, ita & ad explorandas herbarum vires manuducit viamque ſternit.

Quae quidem quatuor periodi conjunctae ſibique appoſitae, cum vix ſeptem aut octo ſecula complectantur, mirum adeo videri non debet, needum ad majorem perfectionem deductam fuiſſe hanc artem, ejuſque potiſſimum iſtam partem, quae vires virtuteſque herbarum tradit, haud uſquequaque & pro rei dignitate atque utilitate, fuiſſe excultam: Inprimis ſi immenſam ejus amplitudinem, quae vix ullis finibus coercetur, maximaſque, quae in ſingularibus & unicuique plantae peculiaribus pro-

prietatibus indagandis, interveniunt objiciunturque difficultates, animo perpendamus. Eſt & hoc quoque ſpectandum, interruptum ſubinde fuiſſe ſcientiae hujus curſum cultumque, &, ut omnes alias, ſic & hanc nobiliſſimam humanoque generi unice utilem ſcientiam per plura ſecula jacuiſſe, tenebriſque pluſquam cimmeriis fuiſſe involutam. Hoc enim ſatis intelligitis, Auditores, majora incrementa capere diſciplinas & artes, ſi continenter colantur & vitali illâ cultorum aurâ indeſinenter perfundantur, etiam minori temporis ſpatio, quam longe majori, ſi intermiſſo tractentur interruptoque ſtudio, eaque ab ovo identidem repetenda nobis & redintegranda ſint. Neque illud praetereundum eſt, multa a priſcis praeclare diligenterque inventa & obſervata temporum injuriâ nobis periiſſe, in magno praeſertim illo, quod fecere litterae naufragio, regnante per Europam barbarie. Nam ut in fluviis gravia & ponderoſa ſubmerguntur & fundum petunt, levia innatant; ita in artium diſciplinarumque ſucceſſione & viciſſitudine, ſolida multa & utilia aetatis flexu intercidere nobis videmus, cum ſaepe futilia ac nullius pene pretii, ſecundo veluti flumine ad nos devehantur.

Ex-

Excultum tamen eſſe elaboratumque, prae reliquâ hiſtoriâ naturali, Botanices ſtudium affirmare auſim, ne eâ quidem parte exceptâ, quae ad uſus refertur medicos; quanquam nihil ei a Dioſcoridis tempore adjectum eſſe, conqueratur Helmontius. Sed & indies excolitur, amplificatur, & novis plantarum, ex ultimis terrarum oris advectarum, acceſſionibus locupletatur, noviſque experimentis & obſervationibus ornatur, illuſtratur, atque expolitur. Nunquam tantum operae, laboris, & induſtriae in Rem Herbariam collatum, quam noſtrâ memoriâ & hoc ipſo, quo vivimus, tempore. Fervet ejus ſtudium ubique gentium, ut ſeculum Botanicum; hoc aevo haud immerito poſſit vocari. Quid in ſtirpium exoticarum cultu hic moliantur & praeſtent Belgae, dictum jam a nobis eſt. Praeclariſſima Germanorum, Anglorum, Gallorum, aliarumque nationum, in augenda & perpolienda hac arte, conſilia jam pridem quoque omnibus innotuere. Utinam optime cogitata perficiendi, facultatem iis largiatur, qui ſolus poteſt! Digniſſimis vero iſtis Florae Sacerdotibus, qui hac aetate ejus ſacris & aeternitati operam ſunt, aut etiamnum operantur, quos veneramur omnes, debitas

de ſtud. ant. §. 10.

debitas laudes hic quidem nos non tribuemus, ſed poſteritati commemorandos relinquimus: *Joh. Raju.* Eum cumprimis eximium Angliae incolam, qui ſuis in artem noſtram meritis immortalibus tantam ſibi peperit gloriam, ut nemo non ſentiet praetermiſſum fuiſſe: in hoc ſimilem Caſſio & Bruto, quorum effigies, cum in funere Juniae, inter clariſſimarum familiarum imagines antelatas non viſerentur, eo ipſo, inquit Tacitus, praefulgebant. *Annal. lib. 3.* Sed Paulum Hermannum deceſſorem meum quo piaculo praeteream? Botanicum e pauciſſimis, amicum non e multis. Is cum infinitum ſtudium in Re Herbariâ collocaſſet, & vaſtiſſima ejus latifundia omnemque hiſtoriam naturalem incredibili diligentiâ & pari ſucceſſu eſſet emenſus, parum tamen in eâ ſcientiâ ſcire ſibi viſus eſt, vir ab omni faſtu & oſtentatione alieniſſimus, quique eſſe malebat, quam videri, & ut verbo abſolvam, Homo plane antiquis moribus. Nihil erat, quod ille docere in Re Botanicâ non poterat, & vellet quoque, candidus juxta atque eruditus, & qui omnia cum aliis liberaliſſime communicabat. Equidem, ſi parem tibi, ô Paule, in hac ſcientiâ viderit noſtra aetas, fidenter auſim decernere, ſuperiorem non vidiſſe. Ego te, longo

longo licet intervallo, ſequar & ut ſumma tua veſtigia legiſſe mihi laudis erit abunde, ita & habebit de quo gratuletur ſibi ſtudioſa Rei Herbariae juventus. Nam te qui paſſibus ſequatur aequis, ego quidem novi neminem. At vos, o ſalutaris mortalibus ſcientiae ſacris initiati, in ſtudium antiquiſſimum ſacerrimumque, tot jam ſubſidiis adjuti, alacriter incumbite. Nullae vos difficultates, nullae vos ſalebrae remorabuntur. Expedita jam eſt & complanata vobis via. Me ſive ducem ſive comitem habebitis, & fidum & ſedulum, quique nullum laborem, qui in veſtrum cedere emolumentum poſſit, unquam ſit detrectaturus.

D I X I.

Viro eruditione variâ, multoque rerum uſu eximio,

PETRO HOTTON.

Avunculo, tutori, ſtudiorumque ſuorum moderatori meritiſſimo

Quum Medicinae & Botanices profeſſionem in Academiâ Leydenſi ſecundùm ſuſciperet.

O quos ad Domini lethum, ceu fulmine tactos,
Vidimus inflexo ſuccubuiſſe comis:
Surgite Leydenſes, redivivi ſurgite flores,
Sitque modus lachrymis, Flora Batava, tuis.
En tibi ſe reddit, quondam tuus ille ſacerdos,
Praefectus ſacris, ut fuit ante, tuis.
Hic tua, ſit rebus quantumvis natus agendis,
Otia, ſeceſſus praepoſuitque tuos.
Hunc Groninga ſuos, hunc Ta vocavit in hortos.
At fruitur votis illa, nec ille ſuis.
Suſcipe, quod virtus tibi dat tua, ſuſcipe munus,
Ipſa fide, ajebas, ſum tua, tuque meus.

Unus

Unus es [illegible] ſuccedere dignus alumno,
Una mihi viduae ſpes es, & unus amor.
Nec mora: mox Batavas patriâ diſcedit Athenas,
Utque jubes, curam ſuſcipit ille tuî.
Quin age Muſa, virum, qualis potes, excipe verſu,
Laetitiamque illi teſtificare tuam.
Illius auſpiciis Parnaſſia culmina ſcandis,
Utque pater gnatis, ſic tibi monſtrat iter.
O longum valeatque tibi, valeatque Lyceo,
Et maneat Medici gloria longa chori!

GODOFREDUS CLERMONT.

99 937472